

Aijjoos-kumppanuushanke

2008–2012

Loppuraportti

Alanen Jenni, Koponen Minna ja Nevala Marja-Liisa

**AIJJOOS
-HANKE**

SISÄLLYS

1. HANKKEEN TAUSTALLA VAIKUTTANEET TARPEET JA NIIDEN SELVITTÄMINEN.....	2
2. HANKKEEN TAVOITTEET JA TOIMINTAMUODOT.....	3
3. HANKKEEN TUOTOKSET.....	4
4. HANKKEEN KESKEISET TULOKSET.....	9
a. Osallistujien näkökulmasta	9
b. Vapaaehtoisten näkökulmasta	10
c. Yhteistyökumppanien ja sidosryhmien näkökulmasta	11
5. HANKKEEN KESKEISET VAIKUTUKSET.....	13
Uusi alueellinen toimintamalli, jossa ennakoidaan ikääntyvien ongelmia selviytyä arjessa.....	13
Ennakoivien toimenpiteiden avulla ikääntyvien palvelujen tarve siirtyy myöhempään.....	13
Ikääntyvät tietävät palveluista ja saavat yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa.....	14
Arjen teknologiaa osataan hyödyntää.....	16
Kansalaistoiminta alueella vahvistuu, vapaaehtoistyö ja vertaistuki tehostuvat.....	16
Voimavaralähtöinen vanhuskäsitys.....	17
Ikääntyvien yliopisto.....	17
Kyläluuta.....	17
Viestintä.....	18
Yhteistyö.....	18
6. AIJJOOS-HANKKEEN ONGELMAT JA HAASTEET.....	19
7. LUPAAVAT KÄYTÄNNÖT.....	20
Ikäihminen kehittäjänä -toimintamalli.....	20
Hyvinvointia edistävän kotikäynnin -malli.....	21
Kysely ikäihmisen alkoholinkäytöstä.....	22
8. TULOSTEN JA LUPAAVIEN KÄYTÄNTÖJEN JUURRUTTAMINEN.....	24
9. TULOSTEN JA LUPAAVIEN KÄYTÄNTÖJEN HYÖDYNTÄMINEN LAAJEMMIN YHTEISKUNNASSA.....	26
10. HANKKEEN KESKEISIN ANTI JA SEN NÄKYMINEN KAUHAVAN SEUDUN VANHUSTENKOTIYHDISTYS RY:N TOIMINNASSA TULEVAISUUDESSA.....	29

1. HANKKEEN TAUSTALLA VAIKUTTANEET TARPEET JA NIIDEN SELVITTÄMINEN

Ennen Aijjoos-hanketta tehtiin tarvekartoitus (Kauhavan kaupungin Palvelutarvekartoitus-hanke 2006–2007). Hankkeessa havaittiin ikäihmisten ennaltaehkäisevien palvelujen tarve. Tuloksista pääteltiin, että ne ovat yleistettävissä naapurikuntien alueelle. Päätelmät osuivat oikeaan, sillä ennen Aijjoos-hanketta koko alueella tehtiin korjaavaa vanhustyötä ja ennaltaehkäisevälle työlle ei ollut rakenteita olemassa. Edes käsitteet ennaltaehkäisevä ja hyvinvointia tukeva vanhustyö eivät olleet tuttuja alueella.

Vuonna 2008 aloitettiin Aijjoos-hanke Alahärmän, Evijärven, Kauhavan, Kortesjärven ja Lappajärven kuntien alueella. 1.1.2009 Alahärmän, Kortesjärven, Kauhavan ja Ylihärmän kunnista perustettiin Kauhavan kaupunki. Kuntaliitoksen myötä hankealue laajeni koskemaan myös Ylihärmää. Kauhavan, Evijärven ja Lappajärven kuntien perusturvan palvelut on tuottanut 1.1.2009 alkaen Kuntayhtymä Kaksineuvoinen.

Aijjoos-hankkeen ja ennakoivan työn tarvetta kuvasi hyvin erään eteläpohjalaisen vanhus-työnjohtajan lausahdus:

”Jos tähän olis puututtu **AIJJOOS, ei tätäkään olis tapahtunu.”**

2. HANKKEEN TAVOITTEET JA TOIMINTAMUODOT

Aijjoos-hankkeen toiminnan lähtökohtana oli voimavaralähtöisyys. Tavoitteena oli kehittää hyvinvointia tukevan vanhustyön malli Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueelle. Tarkoituksena oli vastata ajoissa ikäihmisten tarpeisiin ja ehkäistä ongelmia ennalta, että he voivat asua vireinä omassa kotiympäristössään.

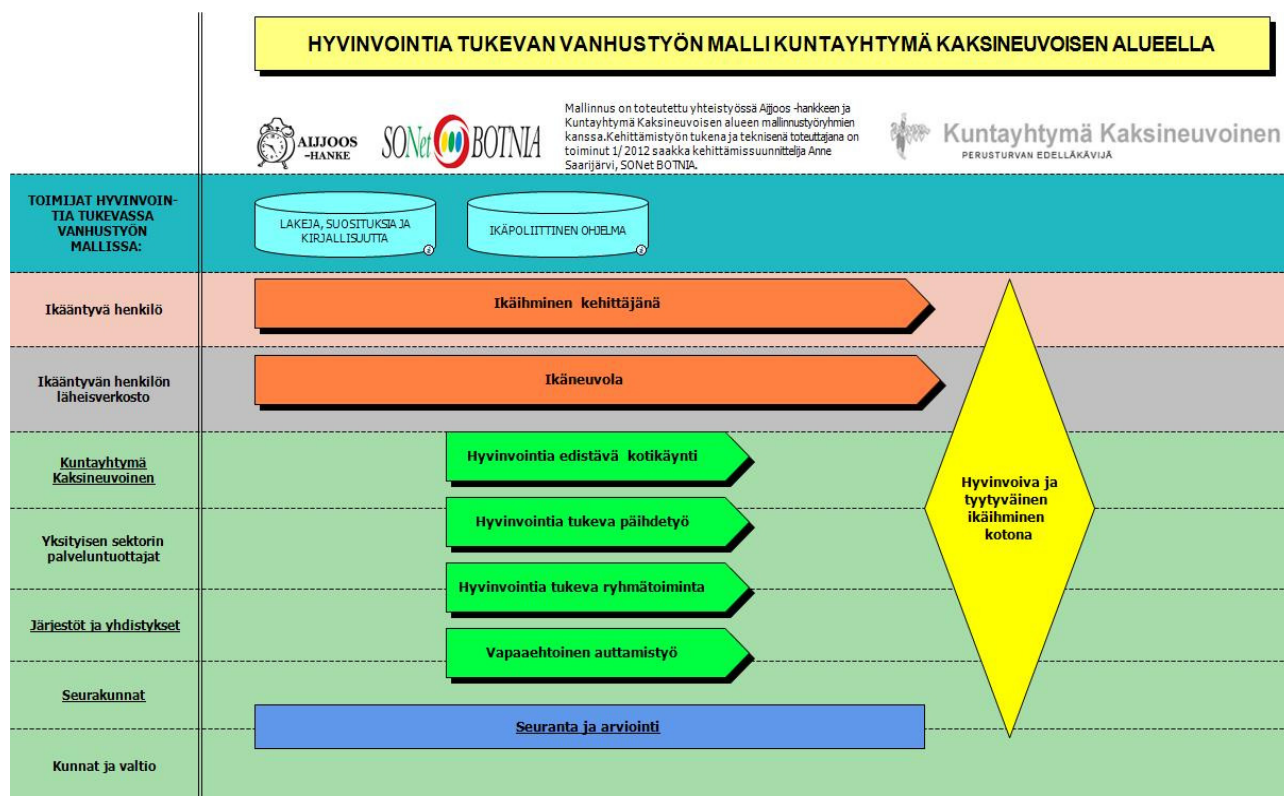
Hanke toteutui Kauhavan Seudun Vanhustenkotiyhdistys ry:n, Härmän Vanhustentukisäätiön, Korttesjärven Vanhustenhoidto ry:n, Lappajärven palvelukoti ry:n, RAY:n, Kauhavan kaupungin, Evijärven ja Lappajärven kuntien ja Kuntayhtymä Kaksineuvoisen kanssa yhteistyössä vuosina 2008–2012 monipuolisena kumppanuushankkeena.

Keskeisiä toimintamuotoja olivat:

- **Hyvinvointia edistävät kotikäynnit**, jotka tehtiin Kuntayhtymä Kaksineuvoisen toimesta systemaattisesti kaikille kotona asuville ja säännöllisten vanhuspalvelujen piiriin kuulumattomille 75-vuotiaille.
- **Hyvinvointia tukeva ryhmätoiminta**, jota järjestettiin kaikilla paikkakunnilla Aijjoos-hankkeen toimesta. Ryhmätoiminnalla tavoitettiin myös riskiryhmiin (masentuneisuus, yksinäisyys, alttius kaatumisille jne.) kuuluvia ikäihmisiä. Lisäksi ikäihmisiä ohjattiin alueella jo toimiviin ryhmiin.
- **Ohjaus ja neuvonta**, jota toteutettiin puhelimitse, kotikäynneillä, tapahtumissa, koulutuksissa ja kursseilla. Aijjoos-hankkeessa laadittiin Palveluopas Evijärven, Kauhavan ja Lappajärven ikäihmisille vuosina 2009 ja 2011. Palveluoppaasta laadittiin myös nettiversio. Lisäksi hankkeessa laadittiin Ryhmäkalenteri, johon koottiin ikäihmisten hyvinvointia tukevia ryhmiä Evijärven, Kauhavan ja Lappajärven alueilta vuosina 2010, 2011 ja 2012. Matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluja kehitettiin yhdessä Kuntayhtymä Kaksineuvoisen kanssa.
- **Arjen teknologian hyödyntäminen**, josta järjestettiin ikäihmisille koulutustilaisuuksia. Aiheina olivat pankkikortin, nettipankin, tietokoneen, kännykän sekä bensa-automaatin käyttö. Yhteistyötä tehtiin paikallisten yritysten kanssa, ja ikäihmisille järjestettiin käytännön harjoituksia.
- **Vapaaehtoistyön tehostuminen**. Hankkeessa koulutettiin tukihenkilöitä ja ryhmänohjaajia. Tukihenkilöitä välitettiin niitä tarvitseville. Tukihenkilöille ja ryhmänohjaajille järjestettiin koulutusta, virkistystä ja työnohjausta yhteistyössä yhdistysten, hankkeiden ja seurakuntien kanssa.

3. HANKKEEN TUOTOKSET

Hyvinvointia tukevan vanhustyön malli (Kuvio 1.) julkaistiin 21.11.2012 hankkeen päätösseminaarissa. Malli laadittiin QPR-ohjelmalla. Se on luettavissa Aijjoos-hankkeen nettisivuilta www.aijjoos.fi ja Kuntayhtymä Kaksineuvoisen nettisivuilta www.kaksineuvoinen.fi/Suomeksi/Vanhuspalvelut.

Kuvio 1. Hyvinvointia tukevan vanhustyön mallin etusivu.

Malli sisältää Ikäihminen kehittäjänä -toimintamallin, Ikäneuvola-mallin, hyvinvointia edistävän kotikäynnin mallin, hyvinvointia tukevan päihdetyön mallin, hyvinvointia tukevan ryhmätoiminnan mallin ja vapaaehtoisen auttamistyön mallin. Hyvinvointia tukevan vanhustyön mallia voi käyttää sekä kokonaisuutena että osina. Malli on kaikkien hyödynnettävissä. Sitä voivat käyttää ikäihmiset, heidän läheisensä, ammattilaiset, opiskelijat ja muut asiasta kiinnostuneet.

Aijjoos-hankkeen eri toimintoihin osallistui vuosina 2008–2012 yhteensä 11 218 ikäihmistä.

Hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä tehtiin vuosina 2008–2012 Kuntayhtymä Kaksineuvoisen kotihoidon toimesta yhteensä 909 Evijärven, Kauhavan ja Lappajärven alueilla.

Hyvinvointia tukevia ryhmiä järjestettiin seuraavasti:

Muistelua keskustellen -ryhmiä oli vuosina 2008–2012 yhteensä 22, joista jokainen koontui 7 kertaa. Tasapainoa liikkuen -ryhmiä oli vuosina 2008–2012 yhteensä 23, joista jokainen koontui 10–11 kertaa.

Alla olevaan taulukkoon on koottu Tasapainoa liikkuen ja Muistelua keskustellen -ryhmien osallistujat alueittain vuosina 2008–2012. Ryhmätoimintaan osallistui yhteensä 498 ikäihmistä.

Tasapainoa liikkuen -ryhmiin osallistujat	Naisia	Miehiä	Yhteensä
Alahärmä	32	11	43
Evijärvi	34	9	43
Kauhava	35	9	44
Kortesjärvi	25	13	38
Lappajärvi	40	6	46
Ylihärmä	18	7	25
Muistelua keskustellen -ryhmiin osallistujat	Naisia	Miehiä	Yhteensä
Alahärmä	24	19	43
Evijärvi	22	20	42
Kauhava	49	17	66
Kortesjärvi	27	20	47
Lappajärvi	28	7	35
Ylihärmä	20	6	26

Taulukko 1. Tasapainoa liikkuen ja Muistelua keskustellen -ryhmien osallistujat vuosina 2008–2012.

Vertaisveturien ja muiden vapaaehtoisten ryhmänohjaajien vetämiä ryhmiä oli yhteensä 10, jotka kokoontuivat 1–4 kertaa kuukaudessa.

Ikäihmisiä ohjattiin olemassa oleviin ryhmiin Aijjoos-hankkeessa julkaistun Ryhmäkalenterin avulla.

Ohjausta ja neuvontaa vuosien 2008–2012 aikana:

Ikäihmisille annettiin yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa puhelimitse, kotikäynteinä ja vierailuina ikäihmisten erilaisissa ryhmissä ja yhdistysten tilaisuuksissa. Vierailuja ikäihmisten tilaisuuksiin tehtiin yhteensä 129 (Taulukko 2.).

	2008	2009	2010	2011	2012-1/2013	Yhteensä
Vierailut	8	23	18	31	49	129

Taulukko 2. Vierailuja ikäihmisten tilaisuuksiin vuosina 2008–2012.

Aijjoos-hanke teki ohjaus- ja neuvontakäyntejä yhteensä 80 ikäihmiselle.

Aijjoos-hankkeessa järjestettiin erilaisia tapahtumia yhteensä 171, joissa oli osallistujia yhteensä 5 732 (Taulukko 3.). Tapahtumat olivat yleisöluentoja ikäihmisten toivomista aiheista, seminaareja, kylätaloilla järjestettyjä tapahtumia, ulkoilutapahtumia sekä omaishoitajille ja hoidettaville suunnattuja tapahtumia.

	2008	2009	2010	2011	2012	Yhteensä
Tapahtumat	14	35	45	36	41	171
Osallistujat	561	1 219	1 562	876	1 514	5 732

Taulukko 3. Tapahtumat ja osallistujamäärät vuosina 2008–2012.

Hankkeessa järjestettiin erilaisia koulutuksia ja kursseja yhteensä 16, joissa oli osallistujia 522 (Taulukko 4.). Koulutusten ja kurssien aiheina olivat hyvinvointiteknologia, painonhallinta ja elämänlaatu, sosiaaliturva sekä omaishoitajien asiat. Lisäksi koulutuksiin kuuluivat Ikääntyvien yliopiston luennot, joita oli 2–3 kertaa keväällä ja syksyllä.

	2009	2010	2011	2012	Yhteensä
Kurssit ja koulutukset	5	3	4	4	16
Osallistujat	180	55	83	204	522

Taulukko 4. Kurssit, koulutukset ja osallistujamäärät vuosina 2008–2012.

Ohjausta ja neuvontaa annettiin matalan kynnyksen palveluna. Kesämarkkinoilla vuonna 2008 tavoitettiin lukuisia ikäihmisiä. Vuonna 2010 kauppojen aulatiloiissa tavoitettiin 290 ikäihmistä ja vuonna 2012 palveluliikenteen kyydissä 90 ikäihmistä.

Aijjoos-hankkeessa järjestettiin yhteensä kolmet ikäihmisille suunnatut messut, joihin osallistui myös ammattilaisia, opiskelijoita ja muita asiasta kiinnostuneita. Vuonna 2008 Apuvälinemessuilla oli 1500 osallistujaa, vuonna 2009 Hyvinvointimessuilla oli 600 osallistujaa ja vuonna 2010 Hyvän olon messuilla 200 osallistujaa. Messuilla oli yhteensä 2300 osallistujaa.

Tapahtumia, kursseja, koulutuksia ja messuja järjestettiin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Mukana oli alueella toimivia hankkeita, yhdistyksiä, yrityksiä, seurakuntia, kuntia sekä kuntayhtymä.

Arjen teknologiasta järjestettiin kursseja ja koulutuksia 19, joissa oli osallistujia 206 (Taulukko 5.). Kurssien ja koulutusten aiheina olivat pankkikortin, nettipankin, tietokoneen, kännykän sekä bensa-automaatin käyttö. Lisäksi järjestettiin Sosiaalinen media tutuksi -koulutus. Kursseilla edettiin hitaasti, opittuja asioita kerrattiin useampaan kertaan ja jokainen kurssilainen sai harjoitella omalla puhelimellaan tai tietokoneellaan.

	2008	2009	2010	2011	2012	Yhteensä
Kurssit ja koulutukset	3	6	1	8	1	19
Osallistujat	47	90	6	59	4	206

Taulukko 5. Arjen teknologian kurssit, koulutukset ja niiden osallistujamäärät vuosina 2008–2012.

Vapaaehtoisille järjestettiin yhteensä 5 tukihenkilökurssia, 3 VertaisVeturi -kurssia, 2 ryhmänohjaajakurssia, 2 tukihenkilöiden jatkokurssia ikääntymiseen liittyvistä asioista ja 2 mielenterveyden ensiapukurssia. Lisäksi järjestettiin vuosittain vapaaehtoisten virkistyspäiviä sekä kevät- ja joulujuhlia.

Aijjoos-hankkeen aikana koulutettiin yhteensä 75 tukihenkilöä, 33 VertaisVeturia (liikunnan vertaisohjaajaa) ja 23 ryhmänohjaajaa. Tukihenkilöiden jatkokursseille ikääntymiseen liittyvistä asioista osallistui yhteensä 16 henkilöä. Mielenterveyden ensiapukursseille osallistui yhteensä 37 henkilöä.

Vapaaehtoisväen virkistyspäiviin osallistui yhteensä 60 vapaaehtoista sekä kevät- ja joulujuhliin yhteensä 453 vapaaehtoista. Vapaaehtoisille ryhmänohjaajille järjestettiin myös useita suunnittelu- ja palautekokouksia.

Julkaisut. Aijjoos-hankkeessa julkaistiin Palveluopas Evijärven, Kauhavan ja Lappajärven ikäihmisille 2009–2010 ja 2011–2012, Ikäihminen kehittäjänä -julkaisu (2009 ja 2010), Ryhmäkalenteri - Hyvinvointia tukevaa ryhmätoimintaa ikääntyville Evijärvellä, Kauhavalla ja Lappajärvellä 2010–2011, 2011–2012 sekä 2012–2013, Kysely ikäihmisen alkoholinkäytöstä (2011 ja 2012) sekä Yhdessä enemmän hyvinvointia -kirja (2012).

Nettisivut. Aijjoos-hankkeella on ollut nettisivut vuodesta 2008 alkaen osoitteessa www.aijjoos.fi. Sivuilla tiedotettiin Aijjoos-hankkeesta, ajankohtaisista tapahtumista ja hyödyllisistä linkeistä. Hankkeen kotisivuilla julkaistiin luentomateriaaleja, opinnäytetöitä, raportteja ja malleja. Sivujen avulla hankkeeseen ottivat yhteyttä ikäihmiset, omaiset, ammattilaiset, opiskelijat ja muut asiasta kiinnostuneet.

Sivuilla julkaistiin vuonna 2009 Palveluoppaan nettiversio (Kuva 1.). Palveluopas ja nettiversio siirtyivät vuonna 2013 Kuntayhtymä Kaksineuvoisen päivitettäväksi.

Kuva 1. Aijjoos-hankkeen palveluoppaan nettiversio etusivu.

Tiedotus. Aijjoos-hanke laati tiedotteita ajankohtaisista ikäihmisiä koskevista asioista ja piti tiedotustilaisuuksia. Tapahtumista tiedotettiin paikallislehdissä. Lisäksi tapahtumista tiedotettiin sekä sähköpostilla että kirjeitse kaikille alueen yhteistyökumppaneille ja -yhdistyksille säännöllisesti. Ilmoituksia tapahtumista levitettiin kauppojen, apteekkien, kirjastojen, terveysasemien ja seurakuntien ilmoitustauluille koko toiminta-alueella. Tapahtumien mainokset olivat nähtävissä hankkeen kotisivuilla.

4. HANKKEEN KESKEISET TULOKSET

a. Osallistujien näkökulmasta

Hyvinvointia edistävästä kotikäynneistä kerättiin vuosittain palautetta. Alla on suoria lainauksia palautteista:

"Tuli ajateltua, että pitäisi itsekkin tehdä terveytensä edistämiseksi jotain."

"Tuli sellainen mieli, että meistä välitetään."

"Hyvä varmaan sellaisille, joilla on vaivoja, mutta minä olen onneksi aika hyväkuntoinen, että minulle se oli liika varhain."

"Mittaustulokset antoivat varmuuden terveydentilasta."

"Käytän saamiani tasapainoharjoitusohjeita."

"Hampaat nyt kunnossa (iso asia)! Pani enemmän ajattelemaan tulevaisuutta."

"Kaikki asiat selvitettiin, mitä itse en tiennyt ja sai kysellä aivan vapaasti."

"Minulla todettiin kohonneet verenpaineet, joista en tiennyt mitään. Pääsin heti hoitoon, ja nyt lääkkeillä tauti on saatu heti hallintaan."

"Tuntui hyvältä, kun minut huomioitiin ja oltiin kiinnostuneita voinnistani. (Unohdin itseni hoitaessani sairastunutta miestä.)"

Hyvinvointia tukeva ryhmätoiminta

Alla on suoria lainauksia Tasapainoa liikkuen -ryhmien sekä Muistelua keskustellen -ryhmien palautteista:

"Kyllä aivan kivaa porukalla ja uusia liikkeitä oppii."

"Ohjelma oli tosi monipuolista ja tehokasta."

"Innokas vetäjä ja sopiva porukka. Kaikki oli innolla mukana."

"Tuo lisää poutapäiviä."

"Yhteisolemista pidin tärkeänä."

"Hyvät tasapainotestit ja sosiaalista kanssakäymistä."

"Sai virikkeitä, kuinka muistamista voi kehittää."

"Suosittelen kaikille ikääntyneille. Pirstää henkisesti."

"Oli mukavaa tekemistä ja mukava tunnelma!"

"Monipuoliset tehtävät olivat mielenkiintoisia, ja kotitehtävät saivat syventymään ongelmiin vielä kotonakin."

"Siellä oli erittäin hyvä ohjaaja, hyvä ryhmähenki, aina hauskaa ja iloista seuraa."

Tasapainoa liikkuen -ryhmiin osallistujille tehtiin ryhmän alussa ja lopussa tasapaino- ja lihasvoimatestit. Monien ryhmäläisten testitulokset paranivat alkumittauksesta loppumittaukseen.

Tapahtumat ja kurssit

Alla on suoria lainauksia tapahtumien ja kurssien palautteista:

"Kurssi oli hyvä. Siellä oli matalat kynnykset. Ehkä voitaisiin joskus kerrata."

"Sain rohkeutta aloittaa lähettää viestiä lapsilleni."

"Kaipaamaan jään tätä yhteistä tapaamista. Olen saanut hyviä vinkkejä.

Sitä toivoisin jatkossakin."

"Jo se, että iäkkäät ihmiset huomioidaan ja halutaan auttaa heitä

selviytymään arjesta on erinomainen asia."

"Edelleen keskustelua, vuorovaikutusta, suunnittelua, kehittämistä ja aloitteita."

"Toivoisin lisää tällaisia tilaisuuksia, joissa hoitaja ja hoidettava voivat olla yhdessä."

b. Vapaaehtoisten näkökulmasta

Jylhä ja Ulvila¹ (2011) tekivät Aijjoos-hankkeelle opinnäytetyön aiheesta Ikäihminen ryhmänohjaajana - Ohjaajien ja ryhmäläisten kokemuksia ryhmätoiminnasta. Opinnäytetyötään varten he haastattelivat Aijjoos-hankkeen vapaaehtoisia ryhmänohjaajia sekä ryhmäläisiä.

Ryhmänohjaajat kokivat erityisen hyväksi asioiksi yhdessäolon sekä tapaamisen mukavan tekemisen puitteissa. Kokoontumiskerroilla sekä ohjaajat että ryhmäläiset voivat jakaa kokemuksia keskenään. Ohjaajat arvostivat sitä, että saavat ilmaista ja toteuttaa itseään ohjaamisen kautta. Toiminnan vapaaehtoisuus lisää sen mielekkyyttä. Ohjaajien mielestä ryhmänohjaajana toimiminen on ollut positiivinen ja mielenkiintoinen kokemus. Se on antanut uudenlaista perspektiiviä asioihin. Ryhmien ohjaamista ei ole koettu raskaaksi. (Jylhä & Ulvila 2011, 32–36.)

Ryhmien vetämisestä ohjaajat saivat itselleen uudenlaista elämäniloa ja innostusta. Ohjaajat olivat mielestään kehittyneet ja oppineet uutta. Ryhmien kokoontuminen auttaa sekä ohjaajia että ryhmäläisiä lähtemään pois kotoa ja osallistumaan toimintaan. Koulutukset antoivat ohjaajille paljon tietoa. Ohjaajat olivat pystyneet jakamaan oppimaansa ryhmäläisille. Tätä kautta he pystyivät vaikuttamaan siihen, mikä ikäihmisen asema on tulevaisuudessa ja miten he voivat auttaa toisia ikäihmisiä. Ohjaajien saama koulutus sekä Aijjoos-kumppanuushankkeen antama tuki koettiin merkittäviksi asioiksi matkalla hyväksi ohjaajaksi. (Jylhä & Ulvila 2011, 33–34.)

¹ Jylhä M. & Ulvila T. 2011. Ikäihminen ryhmänohjaajana – ohjaajien ja ryhmäläisten kokemuksia ryhmän toiminnasta.

c. Yhteistyökumppanien ja sidosryhmien näkökulmasta

Aijjoos-hankkeen työntekijät pyysivät ohjausryhmän jäseniltä kirjallisia arvioita keväällä 2012. Ohjausryhmän mielestä Aijjoos-hanke saavutti tavoitteensa. Vanhustyössä kaivattiin juuri tällaista ja hankkeen avulla saatiin peruslähtökohta, mitä toteutetaan. Toteutus onnistui yllättävän hyvin, hankkeessa tehtiin ”enemmän kuin luvattiin”. Eräs ohjausryhmän jäsen kommentoi, että ”paljon olette tehneet ja toteuttaneet sellaista, mistä ei hanketyöntekijöiden haastattelussa v. 2008 osannut haaveilla ja ajatellakaan!” Hyvinvointia tukevan vanhustyön malli saavutettiin monilla erilaisilla ryhmätoiminnoilla, kotikäynneillä, ajankohtaisten asioiden koulutuksilla sekä palveluoppaan ja ryhmäkalenterin tekemisellä. Jatkossakin lähtökohtana on ikäihmisen voimavaralähtöisyys, ja hankkeen kehittämät toiminnot jäävät elämään arkityössä.

Ohjausryhmän mielestä Aijjoos-hankkeen toiminta vastasi hyvin ikäihmisten odotuksiin ja tarpeisiin. Ikäihmisiä kuunneltiin, ja he saivat esittää toiveitaan. Huomiointi kasvatti heidän itsetuntoaan, ja he olivat oman elämänsä asiantuntijoita. Ikäihmisiltä saatiin paljon ideoita ja vinkkejä erilaisten ryhmien perustamiseen ja koulutuksiin. Ikäihmisiä saatiin paljon toimintaan mukaan. Kun ryhmiä ja tapahtumia perustettiin ikäihmisten tarpeiden mukaan, sitoutuneisuus toimintaan oli vahvaa. Toiminta oli innostavaa, ikäihmisten omaa aktiivisuutta tehostavaa ja aiheet olivat käytännönläheisiä. Ohjausryhmän palautteen mukaan hankkeessa ”se mitä tehdään, tehdään perusteellisesti”. Tärkein hyöty oli ryhmätoiminta ja niihin saadut uudet asiakkaat. Ryhmien muodostaminen oli asiakaslähtöistä. Hankkeessa kehitettyjä hyviä käytäntöjä voi toteuttaa jatkossakin mm. Ikäneuvolassa.

Ohjausryhmän mukaan esimerkiksi kunnissa saatiin vauhtia asioiden eteenpäin viemiseksi. Monta asiaa jäi toimintaan, esim. palveluliikenne. Hankkeen toiminta edisti yhteisöllisyyden syntymistä kyliin ja alueille. Toiminta ehkäisi ikääntyvien syrjäytymistä. Tärkeää oli, että ikäihmiset huomasivat asiat, joihin oli hyvä puuttua ”aijjoos” eikä vasta sitten, kun ongelma on ajankohtainen. Ikääntyvät saivat tarvitsemaansa tietoa ja mahdollisuuksia harjoitella arjen teknologian käyttöä.

Ohjausryhmän jäsenet kertoivat oppineensa, että ikäihmisiä kannattaa kuunnella tarkalla korvalla. Eräs ohjausryhmän jäsen kuvaa, että ”Itselleni varmasti kaikkein vahvimman vaikutuksen on tehnyt hankkeen työntekijöiden hyvä visio luoda uutta toimintamallia, missä ikäihmiset toimivat asiantuntijoina, tiedottajina, kouluttajina, vaikuttajina, arvioijina, kehittäjinä ja ryhmänohjaajina. Tätä visiotaan hankkeen ammattilaiset tekivät hankkeen aikana eläväksi. Tämä asiakaslähtöinen, ikäihmisten voimavaroja ja asiantuntijuutta korostava malli sai alueella hyvää vastakaikua. Hankkeen opettamina myös kuntayhtymässä osataan entistä paremmin huomioida ikääntyvien oma osallisuus ja heidän tietojaan ja taitojaan käytetään nykyisin paremmin mm. toiminnan kehittämisessä.”

Aijjoos-hankkeen päätösseminaarissa 21.11.2012 esiteltiin Aijjoos-hankkeen keskeiset tulokset. Seminaarissa luennoinut sosiaaligerontologian professori Jyrki Jyrkämä sanoi, että Aijjoos-hankkeen toteutuksessa on ollut gerontologista mielikuvitusta.

Aijjoos-hankkeen ulkopuolisen arvioinnin toteutti Seinäjoen ammattikorkeakoulu sekä SO-Net BOTNIA. Arviointiaineisto kerättiin sekä haastatteleamalla että sähköisillä kyselyillä hankkeen yhteistyökumppaneilta ja ikäihmisiltä. Seinäjoen ammattikorkeakoulun geronomiopiskelijat tekivät Aijjoos-hankkeeseen yhteensä 6 opinnäytetyötä sekä muutaman harjoittelutyön. (Koivula, Palomäki & Saarijärvi 2013.)² Aijjoos-hankkeen projektipäällikkö Marja-Liisa Nevala³ teki hankkeelle ylempään ammattikorkeakoulututkintoon liittyvän opinnäytetyön (2010).

Hankkeen työntekijät tekivät jatkuvaa itsearviointia. Tapahtumista, koulutuksista ja kursseista kerättiin palautetta. Palautteet käytiin läpi heti tilaisuuksien jälkeen.

Aijjoos-hanke sai palautetta onnistuneesta viestinnästä sekä ikäihmisiltä että yhteistyökumppaneilta. Paikallislehdissä oli paljon kirjoituksia Aijjoos-hankkeesta. Hankkeen tiedotteet ylittivät muutaman kerran uutiskynnyksen paikallisuutisissa radiossa ja televisiossa. Aijjoos-hankkeesta oli artikkeleita valtakunnallisessa Vanhustyö-lehdessä⁴ sekä artikkeli Terveys & Talous -lehdessä⁵ vuonna 2011. Aijjoos-hankkeesta kirjoitetuista lehtijutuista on koottu kolme leikekirjaa.

² Koivula A-K., Palomäki S-L. & Saarijärvi A. 2013. Aijjoos-hankkeen arvioinnin loppuraportti.

³ Nevala M-L. 2010. Ikäihminen kehittäjänä.

⁴ Vanhustyö 1/2010; Vanhustyö 6/2010; Vanhustyö 7/2012; Vanhustyö 1/2013.

⁵ Terveys & Talous 3/2011.

5. HANKKEEN KESKEISET VAIKUTUKSET

Uusi alueellinen toimintamalli, jossa ennakoidaan ikääntyvien ongelmia selviytyä arjessa

Aijjoos-hanke oli merkittävä tekijä Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueen vanhustyön kehittymiselle. Ennen Aijjoos-hanketta tehtiin korjaavaa vanhustyötä ja ennaltaehkäisevälle työlle ei ollut rakenteita. Nyt viiden vuoden kuluttua ikäihmisille, heidän läheisilleen ja työntekijöille on tullut tutuksi, mitä ennakoivalla työllä tarkoitetaan.

Hyvinvointia tukevan vanhustyön malli (ks. Kuvio 1.) kehitettiin laajoissa yhteistyöryhmissä. Hyvinvointia tukeva työ kirjattiin Kuntayhtymä Kaksineuvoisen ikäpoliittiseen ohjelmaan 2011–2015. Painopistettä on siirretty korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään työhön. Vanhustyössä on tehty vaikuttavia ratkaisuja, joiden merkitys tulee näkymään kokonaisuudessaan vasta vuosien päästä.

Kuntayhtymä Kaksineuvoisen ikäpoliittiseen ohjelmaan kirjattiin matalan kynnyksen Ikäneuvolan perustaminen. Aijjoos-hankkeessa kehitettiin yhteistyössä Kuntayhtymä Kaksineuvoisen kanssa Ikäneuvolan mallia. Ikäneuvolan toiminta käynnistyi syksyllä 2012. Ikäneuvolassa on kolme työntekijää, ja he jatkavat Aijjoos-hankkeen aloittamaa hyvinvointia tukevaa vanhustyötä.

Ennakoivien toimenpiteiden avulla ikääntyvien palvelujen tarve siirtyy myöhempään

Hyvinvointia edistävien kotikäyntien vaikutuksesta alueen 75-vuotiaat aktivoituivat edistämään omaa hyvinvointiaan. Jos kotikäynnillä havaittiin jokin asia tai palvelun tarve, siihen voitiin puuttua heti. Tällä on ollut yksittäisille ikäihmisille suuria vaikutuksia. Hyvinvointia edistävien kotikäyntien tulokset on kirjattu potilastietojärjestelmä Efficaan. Myös tällä on vaikutuksia vielä vuosien päästä, kun esim. muistitestin tuloksia voidaan myöhemmin verrata kotikäynnillä tehdyn testin tuloksiin.

Ryhmätoiminnan vaikutukset olivat ikäihmisten palautteen mukaan merkittäviä: ”Ryhmä on enemmän kuin kotikäynti.” Ryhmässä ikäihmiset tapasivat toisia samanikäisiä. Ryhmään osallistuminen oli sosiaalinen ja mieltä piristävä tapahtuma. Ryhmissä ikäihmiset saivat tietoa mm. siitä, miten omaa muistamistaan voi parantaa ja miksi kannattaa liikkua. Ryhmätoimintaan osallistuivat myös ikäihmiset, jotka eivät olleet ottaneet vastaan hyvinvointia edistävää kotikäyntiä. Ryhmiin järjestettiin kuljetus ikäihmisille, joilla omaa kulkuneuvoa ei ollut. He olivat usein yksin asuvia naisia, useimmiten leskiä. Näin Aijjoos-hanke tavoitti syrjäytymisvaarassa olevia ikäihmisiä.

Muistelua keskustellen -ryhmään osallistuminen sai monet ikäihmiset kiinnostumaan aivojumpasta ja jatkamaan sen harrastamista vielä ryhmän jälkeenkin. Tasapainoa liikkuen -ryhmiin osallistuneet kertoivat, että ryhmän myötä esimerkiksi portaissa liikkuminen tuntui

helpommalta, tasapaino parantui ja huimaus helpottui. Ryhmä motivoi ikäihmisiä liikku-
maan myös kotona.

Kuntayhtymä Kaksineuvoinen päätti lakkauttaa sosiaalihuoltolain mukaiset kuljetuspalvelut
1.7.2009 alkaen. Asiointiliikenne lakkasi. Ikäihmiset huolestuivat siitä, kuinka kotona voi
asua, kun ei ole kyytiä kauppaan? Aijjoos-hankkeen asiantuntijaryhmän jäsenet toivat huo-
lensa esille mm. kuntayhtymän johtoryhmälle. Lopulta palveluliikennettä ryhdyttiin suunnit-
telemaan. Työryhmässä olivat mukana Aijjoos-hankkeen työntekijät sekä asiantuntijaryh-
män jäseniä. Palveluliikenne käynnistyi lopulta kesällä 2011 Kyytitakuu-hankkeena.

Ikääntyvät tietävät palveluista ja saavat yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa

Aijjoos-hankkeessa laaditulla palveluoppaalla oli tärkeä merkitys. Ikäihmiset tarvitsivat ki-
peästi selkeää yhtä opasta, josta löytää kaikki heitä koskevat palvelut ja oikeat yhteystie-
dot helposti. Alahärmä, Kauhava, Kortesjärvi ja Ylihärmä yhdistyivät 1.1.2009 Kauhavan
kaupungiksi ja Kuntayhtymä Kaksineuvoisesta tuli koko perusturvan organisaatio samaan
aikaan. Koko alueen yhteistä ikäihmisten palveluopasta ei ollut aikaisemmin olemassa.

Palveluopas postitettiin alueella asuville yli 65-vuotiaille vuosina 2009 ja 2011. Näin Aij-
joos-hankkeessa tavoitettiin sellaisetkin ikäihmiset, jotka eivät jaksa, pysty tai halua olla
aktiivisia tiedonhankkijoita. Palveluoppaasta laadittua nettiversiota päivitettiin tarpeen mu-
kaan. Nettiversiosta saivat tietoa myös ikäihmisten omaiset ja läheiset. Palveluoppaalla on
ollut vaikutusta ja merkitystä. Palvelut ovat oppaasta helposti löydettävissä, ja jo se tuottaa
turvallisuuden tunnetta ikäihmisille. Palveluoppaasta ja sen nettiversiosta saatiin yksittäi-
senä Aijjoos-hankkeen tuotoksena eniten kiitosta sekä ikäihmisiltä että työntekijöiltä.

Yleisöluennoilla oli paljon vaikutuksia. Tämä huomattiin esim. ikäihmisten ryhmissä, kun
he vielä pitkän ajan kuluttua muistelivat, mitä luennoitsija oli sanonut esim. kuuloasioista.
Luento ei hyödytä vain niitä, jotka ovat olleet paikalla, vaan aihe jatkuu keskusteluna. Ns.
puskaradion välityksellä viesti kulkeutuu laajemmallekin.

Aijjoos-hankkeen aikana perustettiin alueelle omaishoitajien asiantuntijaryhmä. Ryhmän
tarkoituksena oli kehittää omaishoitajien palveluja Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueella.
Aluksi ryhmä kokoontui Aijjoos-hankkeen työntekijöiden johdolla. Aijjoos-hankkeen työnte-
kijät välittivät ryhmän terveisiä alueella kokoontuvan omaishoidon yhteistyöryhmän tietoon.
Yhteistyöryhmässä on edustajia Kuntayhtymä Kaksineuvoisesta, omaishoitajayhdistyksis-
tä, seurakunnista sekä muista omaishoitajien toimintaa järjestävistä ja tukevista yhdistyk-
sistä. Omaishoitajien asiantuntijaryhmä päätettiin lopulta yhdistää omaishoidon yhteistyö-
ryhmän kanssa. Näin yhteistyö ja tiedonvälitys toimivat jatkossakin. Omaishoitajat saavat
olla kehittämässä omaishoidon palveluja tulevaisuudessa.

Omaishoitajille järjestettiin yhteistyössä eri tahojen kanssa kokoontumisia, koulutuksia ja
tapahtumia. Näissä tilaisuuksissa omaishoitajilla oli mahdollisuus saada vertaistukea sekä

tietoa ajankohtaisista asioista. Eräs omaishoitaja kirjoitti: ”Omaishoitotilanteeni kehittyi monien vuosien aikana, edeten kokoaikaiseen omaishoitajuuteen, jota kesti neljä vuotta. Hoitosuhde ja sen sitova tilanne aiheutti joskus masennuksenomaista väsymistä, mutta Aijjoos-hankkeen järjestämät ryhmätapaamiset inspiroivat ajatusta muuhunkin, myös valonpilkahduksia tuoviin ajatuksiin ja tehtäviin. On saatu ohjeita omaishoitotilanteeseen, ja apua potilaan tarvitsemien apuvälineiden lainaukseen. Hoitajan kuntoa on kartoitettu, ohjeistettu tartunta- ja tukikahvojen hankintaa WC- ja peseytymistilaan, vuorohoitoa ja hoitajan vapaita koskevia tilanteita.”

Aijjoos-hanke antoi ikäihmisille sekä heidän läheisilleen ohjausta ja neuvontaa puhelimitse sekä kotikäynteinä. Hankkeeseen otettiin yhteyttä mitä erilaisimmissa asioissa. Tavallisin kysyttiin jonkin tahon yhteystietoja. Lisäksi mm. opastettiin kännykän käytössä puhelimitse, selvitettiin aurauspalveluja, annettiin terveysneuvontaa ja apuvälineohjausta sekä kerrottiin erilaisista palveluista. Aijjoos-hankkeen vaikutukseksi voidaan sanoa, että ikäihmiset löysivät tahon, josta voi kysyä ihan mitä tahansa. Ja he saivat tarvitsemansa tiedon helposti ottamalla yhteyttä yhteen paikkaan, yhden luukun periaatteella. Hanke on ollut täydentämässä julkisia palveluja, ja ollut ohjaamassa ikäihmisiä yksilöllisesti heidän tarvitsemiinsa palveluihin. Hanke toimi todellisena matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluna. Tämä on helpottanut ikäihmisten arkea.

Ryhmäkalenterin vaikutukset olivat tiedon lisääntymisen vaikutuksia. Ryhmäkalenterissa on kerättyä seurakuntien, yhdistysten, kuntien, Kuntayhtymä Kaksineuvoisen ja yritysten järjestämiä ikäihmisten ryhmiä alueittain aakkosjärjestyksessä. Ikäihmisten on helppo löytää itselle sopiva ryhmä, johon osallistua. Ryhmäkalenteri edistää ikäihmisten osallisuutta.

Aijjoos-hankkeen aikana järjestettyjen messujen vaikutuksia voidaan sanoa merkittäviksi. Esimerkiksi apuvälinemessuja ei järjestetä tällä alueella muiden tahojen toimesta. Aijjoos-hankkeen, Kepeät Kintut -hankkeen ja Muista Liikkua -hankkeen vuonna 2008 järjestämille Apuvälinemessuille osallistui 1500 henkilöä, ikäihmisiä, ammattilaisia, opiskelijoita ja muita asiasta kiinnostuneita. Näytteilleasettajia oli yhteensä 52 eri puolilta Suomea.

Aijjoos-hanke sai viiden vuoden aikana 127 kutsua ikäihmisten tapaamisiin. Työntekijät kävivät puhumassa tilaisuuksissa muistista, tasapainosta, sosiaaliturvasta, kaatumisten ehkäisystä jne. Tilaisuuksissa kerrottiin tulevasta hankkeen tapahtumista ja painotettiin, että ikäihmisissä on alueen voimavara. Vierailuilla oli vaikutusta, koska tilaisuuksissa oli aina kymmeniä ikäihmisiä paikalla ja Aijjoos-hankkeen viesti meni eteenpäin.

Matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelujen kokeilu kesämarkkinoilla, kauppojen aulatiloissa ja palveluliikenteen autoissa antoi vahvistusta sille oletukselle, että tällaisia tempauksia kannattaa tehdä jatkossakin. Näillä tavoilla tavoitettiin sellaisia ikäihmisiä, jotka eivät osallistu muihin tilaisuuksiin. Kauppojen aulatiloissa tavoitettiin enemmän miehiä kuin muissa tilaisuuksissa. He olivat kiinnostuneita esim. ikäkuljettajan itsearviointioppaasta. Palveluliikenteen kyydissä tavoitettiin sellaisia ikäihmisiä, joilla ei ole autoa. Matalan

kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelujen kokeilujen vaikutuksena oli, että tietoa saivat sellaisetkin ikäihmiset, jotka eivät syystä tai toisesta osallistuneet aktiivisesti ikäihmisten toimintaan.

Erilaisilla tilaisuuksilla ja tapahtumilla oli myös sosiaalisia vaikutuksia. Jo pelkästään toisensa tapaaminen virkisti ikäihmisiä.

Arjen teknologiaa osataan hyödyntää

Ikäihmisten palautteen mukaan tarvitaan arjen teknologian käyttökursseja, jotta teknologia auttaisi arkea eikä hankaloittaisi sitä. Moni ikäihminen jännitti kännykän käyttöä kurssin alussa niin paljon, että he tuskin uskalsivat koskea puhelimeensa. Kurssin päätyttyä kaikki osallistujat olivat rohkeampia. Esimerkiksi eräs kurssilainen kuvaili pystyvänsä pitämään nyt paremmin yhteyttä ulkomailla asuvan lapsensa kanssa. Hän ei osannut aikaisemmin lähettää viestejä. Hänen kohdallaan kurssin vaikutus ja merkitys olivat siis suuret.

Erityisen tärkeitä kännykän käyttö -kurssit olivat Evijärvellä ja Lappajärvellä, joissa lankapuhelinverkkoja poistettiin käytöstä. Kännykkää oli pakko opetella käyttämään. Samoin nettipankin käyttökurssi oli tärkeä juuri Lappajärvellä, koska siellä oli suljettu yhden pankin konttori. Tällaiset yhteiskunnalliset muutokset olivat ikäihmisten oppimishalun ”edistäjinä”, ja kurssit sen tähden tarpeellisia ja merkityksellisiä. Hyvinvointia edistävien kotikäyntien tulosten mukaan esim. internetin käyttö kaksinkertaistui alueella 75-vuotiaiden keskuudessa vuodesta 2008 vuoteen 2011. Vaikka vielä tarvitaan paperiversioita ja palvelua kasvokkain, internetin merkitys ikäihmisten keskuudessa kasvaa.

Kansalaistoiminta alueella vahvistuu, vapaaehtoistyö ja vertaistuki tehostuvat

Alueelle koulutettujen uusien tukihenkilöiden, ryhmänohjaajien ja vertaisvetureiden tekemän työn vaikutukset olivat mittaamattomia. Vertaisohjaajien pitämässä Aijjoos-ryhmissä saattoi havaita, kuinka ihmiset olivat iloisia ja virkistyneitä.

Ryhmätoiminta oli tärkeää myös vertaisohjaajille itselleen. Eräs omaishoitaja, jonka hoidettava oli joutunut laitokseen, ryhtyi ryhmänohjaajaksi. Hän koki saavansa ryhmänohjaamisesta uuden tarkoituksen elämälleen. Vapaaehtoistyön vaikutus oli hänelle erittäin merkittävä.

Vapaaehtoisen auttamistyön mallinnustyöryhmässä laadittiin koko alueelle yhteneväiset vapaaehtoisen auttamistyön lomakkeet. Tällä oli vaikutusta vapaaehtoistyön tehostumiseen. Lomakkeet ovat työkaluja, jotka selkiyttävät vapaaehtoisen työtä. Sekä tukihenkilö että tuettava tietävät esimerkiksi, mitä tukityö sisältää, milloin tapaamiset ovat ja kuinka kauan tukisuhde kestää.

Tukihenkilöpyyntö-lomakkeen avulla ammattilaisten on helpompi välittää tarve vapaaehtoisesta. Tällä on vaikutuksia esim. yksinäiselle palveluasunnon asukkaalle, joka saa ulkoiluapua tai juttuseuraa, kun työntekijät välittävät hänen toiveensa lähimmäisystäväpalvelun tukiryhmälle ja tukihenkilö järjestyy sen avulla.

Vapaaehtoisen auttamistyön mallinnuksesta tehtiin paperiversio. Paperiversiossa on ohjeet, miten toimitaan, kun tarvitsee tukihenkilön tai kun haluaa ryhtyä tukihenkilöksi tai ryhmänohjaajaksi. Lisäksi mallissa on yhteystiedot, kehen otetaan tarvittaessa yhteyttä. Vapaaehtoisen auttamistyön malli on levinnyt laajasti Kuntayhtymän Kaksineuvoisen alueella.

Voimavaralähtöinen vanhuskäsitys

Aijjoos-hankkeen punaisena lankana koko hankkeen ajan oli voimavaralähtöisyys ja ikäihmisten osallisuus. Kaikkea Aijjoos-hankkeen toimintaa suunniteltaessa kysyttiin ikäihmisiltä, mitä he toivovat ja tarvitsevat. Näin toiminnasta tuli heidän tarpeisiinsa sopivaa, kiinnostavaa ja onnistunutta. Vaikutukset olivat suurempia kuin että toimintaa olisi suunniteltu työntekijöiden lähtökohdista. Eräs ohjausryhmän jäsen kuvasi, että ”Aijjoos-hanke edisti ikäihmisten ideointiosaamista”.

Aijjoos-hankkeessa kehitettiin Ikäihminen kehittäjänä -toimintamalli, josta hanke tuli tunnetuksi Suomessa ja hiukan Suomen rajojen ulkopuolellakin. Ikäihmisistä koostuva asiantuntijaryhmä oli suurena apuna Aijjoos-hankkeen työssä. Ilman ikäihmisiä ei tätä mallia olisi koskaan saatu aikaan. Ikäihmiset ovat oman elämänsä parhaita asiantuntijoita. Toimintamallin vaikutukset näkyvät parempina, laadukkaampina ja taloudellisimpina palveluina, kun ikäihmiset itse saavat olla vaikuttamassa niiden sisältöön. Ikäihmisten asiantuntijaryhmällä oli lisäarvoa vanhusneuvostojen rinnalla.

Ikääntyvien yliopisto

Aijjoos-hankkeen vaikutuksesta Kauhavalla aloitettiin vuonna 2011 Ikääntyvien yliopisto -toiminta yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan kesäyliopiston ja Etelä-Pohjanmaan maakuntakorkeakoulun kanssa. Korkeatasoiset luennot olivat suosittuja ikäihmisten keskuudessa, ja ne tarjosivat heille tietoa ajankohtaisista asioista.

Kyläluuta

Aijjoos-hankkeen tavoitteena oli toimia siellä, missä ikäihmiset ovat eikä vain paikkakuntien keskuksissa. Oman kylän kylätalolle oli helppo tulla. Aijjoos-hanke järjesti kylätapahtumia, joissa oli aiheina ikäihmisten toivomat sisällöt. Esimerkiksi ikäihmiset olivat kiitollisia siitä, että saivat mittauttaa verenpaineensa kylätalolla, eikä tarvinnut lähteä terveysasemalle asti. Kun omalla kylällä järjestettiin jotakin, ikäihmiset osallistuivat tapahtumaan mielellään.

Kylätapahtumissa lähetettiin matkaan kyläluodat. Kyläluuta oli yksi Aijjoos-hankkeen innovaatioista. Kyläluutien kierrokset alkoivat Lappajärvellä syksyllä 2009 paikallisen ikäihmisen ideoimana.

Kyläluuta oli pieni risuluuta, jonka ohessa oli muistikirja. Kyläluutakirjaan kirjoitettiin pieni tarina, jonka jälkeen kyläluuta vietiin naapuriin. Kyläluutaa ei saanut jättää postilaatikkoon, vaan se piti viedä tupaan asti. Kyläluuta sai olla yhdessä talossa korkeintaan viikon.

Ideaa levitettiin Kauhavalle, Kortesjärvelle, Ylihärmään ja Evijärvelle. Kyläluutia laitettiin matkaan yhteensä 34 kylälle, joissa kyläluodat vierailivat sadoissa kodeissa. Kyläluodat edistivät kyläilyperinnettä, jolla on merkitystä ihmisten sosiaaliselle kanssakäymiselle. Kyläluutakirjoissa oli mainintoja siitä, että ”on tässä asuttu jo vuosia, ja nyt tuli ensimmäisen kerran käytyä naapurissa”. Maaseudullakin kyläily on harventunut. Kyläluuta oli myös kulttuuriteko. Kirjat ovat nyt tallella kirjastoissa ja kylätaloilla, mistä kuka tahansa voi käydä niitä lukemassa. Kyläluutiin tallentui mielenkiintoisia kertomuksia mm. kylien historiasta.

Viestintä

Tehokas tiedottaminen kannatti. Aijjoos-hankkeesta tuli tunnettu, ja ikäihmiset lähtivät aktiivisesti mukaan toimintaan. Tiedottamisessa suurena apuna olivat taiteilija Anna-Liisa Huhtalan piirtämät kuvat, joita oli yhteensä 29. Kuvista ikäihmiset oppivat tunnistamaan Aijjoos-hankkeen mainokset ja heille suunnatun toiminnan. Toiminta oli siten myös konkreettisesti näkyvää. Aijjoos-hanke herätti positiivisia mielleyhtymiä. Siitä tuli ”brändi” niin kuin eräs toimittaja kuvaili.

Yhteistyö

Aijjoos-hankkeen myötä kehittyi alueella eri sektoreiden välinen yhteistyö. Seurakunnat, järjestöt, yksityiset yrittäjät ja Kuntayhtymä Kaksineuvoinen eivät tehneet aiemmin alueella näin laajaa yhteistyötä. Toimijat huomasivat, että heillä on asiakkaina samoja henkilöitä, joten yhteistyö kannattaa. Yhteistyöllä saadaan vaikuttavuutta vanhustyöhön paremmin kuin sillä, että jokainen sektori ja ammattilainen toimisivat yksin. Yhteistyö on tärkeää myös ikäihmisten hyvinvoinnin edistämisessä. Aijjoos-hankkeessa kehitetty Hyvinvointia tukevan vanhustyön malli edesauttoi yhteistyön kehittymistä.

6. AIJJOOS-HANKKEEN ONGELMAT JA HAASTEET

Aijjoos-hankkeessa oli ensin tavoitteena hyvinvointiteknologian hyödyntäminen. Tämä tavoite vaihdettiin hankkeen puolessa välissä kesällä 2010 arjen teknologian hyödyntämiseksi, koska ikäihmiset eivät kiinnostuneet hyvinvointiteknologiasta. Sen sijaan ikäihmisillä oli ongelmia nykYTEknologian kanssa. Ikäihmisiltä saadun palautteen perusteella Aijjoos-hankkeessa ryhdyttiin pitämään kännykän, tietokoneen ja nettipankin käyttökursseja sekä kokeiltiin tankkauskurssia. Geronomiopiskelija Eila Pennala⁶ (2010) teki Aijjoos-hankkeelle opinnäytetyön, joka käsitteli arjen teknologian käyttöön liittyviä haasteita.

Koska Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueella ei vanhustyössä aikaisemmin tehty ennalta ehkäisevää työtä, oli haasteellista muuttaa ajatusmaailmaa ja toimintaa ennalta ehkäisevään suuntaan. Ehkäisevän työn taloudellista kannattavuutta on vaikea osoittaa toteen. Sen vuoksi oli asennemuutoksen lähdeittävä päättäjistä ja johtavista viranhaltijoista, että he ymmärtäisivät ehkäisevän työn todellisen hyödyn.

Alueen ammattilaiset eivät kokeneet hyvinvointia tukevaa työtä omaksi tehtäväkseen. Esimerkiksi kotihoidon työntekijät eivät kokeneet hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä omaan työhönsä kuuluvaksi, vaan ne koettiin taakaksi riittämättömien resurssien vuoksi. Aijjoos-hanke oli vaikuttamassa siihen, että Kuntayhtymä Kaksineuvoisen ikäpoliittiseen ohjelmaan tuli mukaan ennaltaehkäisevän työn näkökulma. Ikäpoliittiseen ohjelmaan kirjattiin esimerkiksi Ikäneuvolan perustaminen. Jatkossa Ikäneuvolan työntekijät tekevät mm. hyvinvointia edistävät kotikäynnit.

Kehittämisprosessissa kävi ilmi, että eri toimijat eivät olleet kovin valmiita osallistamaan ikäihmisiä aidosti. Osallisuus näkyi tavoitteissa, mutta käytännön toimintamallina se herätti hämmennystä. Voidaan todeta, ettei toimintamalliin ole vielä totuttu. Osallisuuden viidettä tasoa eli oikeaa kumppanuutta ei voida saavuttaa, ellei ensin saada kokemuksia osallisuuden alemmilta tasoilta (Clark ym. 2008)⁷. Aijjoos-hankkeen ulkopuolinen arvioija kuvasi, että ikäihmisten osallisuus hankkeessa oli ”uusi avaus” tämän alueen vanhustyölle (Koivula, Palomäki & Saarijärvi 2010)⁸. Aijjoos-hanketta ja kaikkia toimijoita tarvittiin aidon osallisuuden ”sytykkeenä”.

⁶ Pennala E. 2010. Ikääntyvät ja arjen teknologia – selvitys Aijjoos-hankkeelle.

⁷ Clark M., Davis A., Fisher A., Glynn T. & Jefferies J. 2008.

Transforming services: Changing lives. A Guide for Action.

⁸ Koivula A-K., Palomäki S-L. & Saarijärvi A. 2010. Aijjoos-hankkeen väliarviointi I.

7. LUPAAVAT KÄYTÄNNÖT

Ikäihminen kehittäjänä -toimintamalli (Kuvio 2.)

Aijjoos-hankkeessa perustettiin asiantuntijaryhmä, joka koostui 75-vuotiaista henkilöistä. Asiantuntijaryhmään kutsuttiin kaikki (175 henkilöä), joille oli tehty hyvinvointia edistävä kotikäynti Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueella vuonna 2008. Kutsua noudatti 10 henkilöä. Asiantuntijaryhmässä oli edustajia kaikista Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueen kunista. Asiantuntijaryhmän toiminnasta muodostui Ikäihminen kehittäjänä -toimintamalli, joka sai Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen ja Vanhustyön keskusliiton myöntämän Vuoden vanhusteko 2010 -palkinnon. Toimintamallissa ikäihmiset pääsivät vaikuttajiksi asukaslautakuntien kokouksiin, kouluttajiksi kotihoidon ja lääkäreiden koulutustilaisuuksiin, palveluliikenteen suunnittelukokouksiin, strategian laadintaan, palveluoppaan tekijöiksi jne. Ikäihmiset olivat asiantuntijoina, kehittäjinä, tiedottajina, kouluttajina, arvioijina, vaikuttajina ja ryhmänohjaajina. Ikäihmisten ääntä ei pelkästään kuultu, vaan he olivat toimijoita. Ikäihmiset löysivät itselleen uuden roolin.

Kuvio 2. Ikäihminen kehittäjänä -toimintamalli

Ikäihminen kehittäjänä -toimintamalli antaa arjen työhön helposti käyttöön otettavia malleja ja esimerkkejä. Toimintamallista on laadittu Aijjoos-hankkeessa julkaisu, jonka avulla malleja on helppo levittää. Julkaisu löytyy Aijjoos-hankkeen kotisivuilta www.aijjoos.fi.

Ikäihminen kehittäjänä -toimintamallin avulla ammatilliset asiantuntijat ja kokemukselliset asiantuntijat saatetaan yhteen, jonka jälkeen toiminta löytää muotonsa vähän kerrallaan. Toimintamallissa ikäihmisten ääntä ei pelkästään kuulla, vaan he ovat toimijoita. Osallis-

tumisen kyky kasvaa ja taito kehittyy, kun ikäihminen kokee tulleen kuulluksi ja tuntee, että hänen mielipiteitään arvostetaan. Ikäihminen kehittäjänä -toimintamallilla on yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja sitä voidaan soveltaa minkä kansalaisryhmän kanssa tahansa.

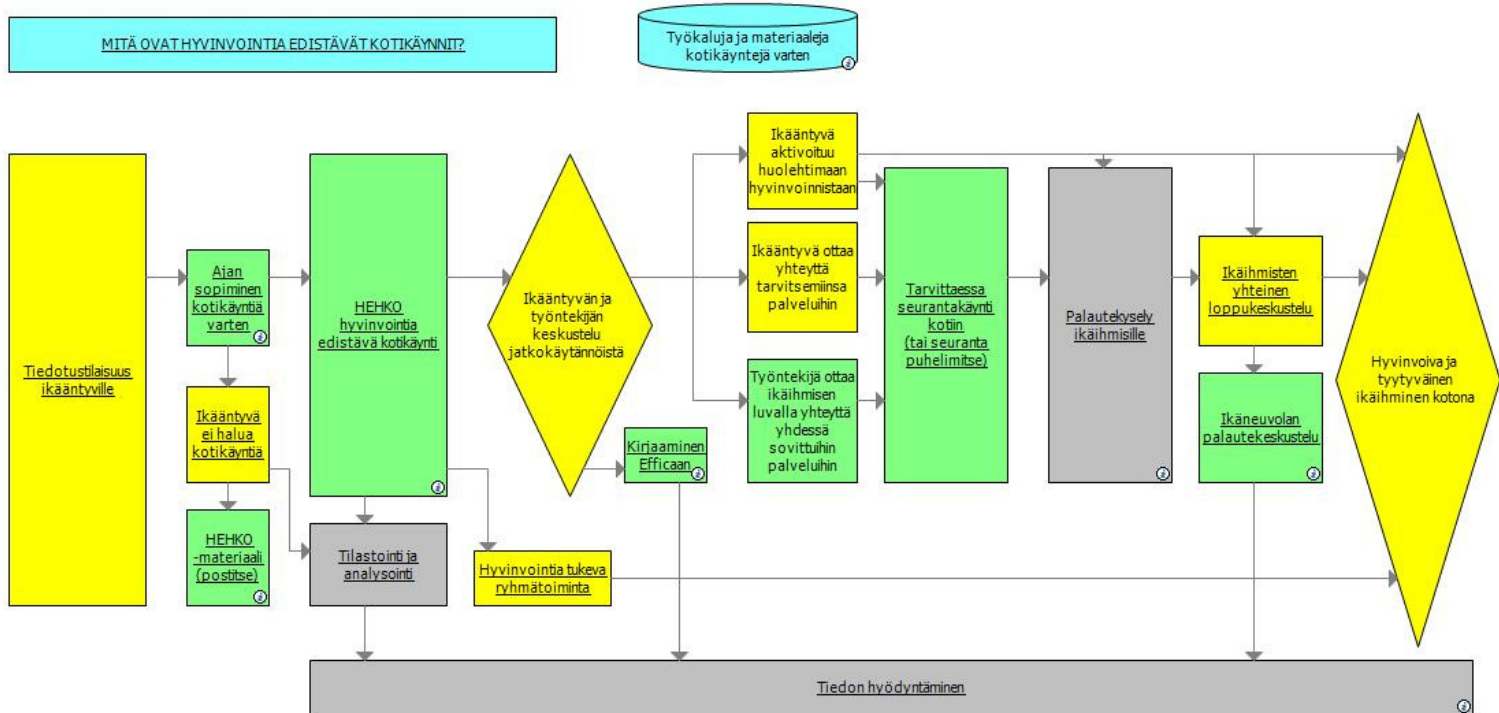
Voimavaralähtöinen vanhuskäsitys on hyvinvointia tukevan vanhustyön lähtökohta. Ikäihminen kehittäjänä -toimintamallin mukainen työskentely, ikäihmisten osallisuus ja ylipäättään hyvinvointia tukeva vanhustyö edellyttävät ikääntymiskäsitykseksi voimavaralähtöistä vanhuskäsitystä. Sen pohjalta ikääntymistä arvostetaan. Ikäihmisillä on monenlaisia voimavaroja, jotka kumpuavat eletystä elämästä. Voimavaralähtöisyys mahdollistaa vanhuuteen kohdistuvien asenteiden muuttumista myönteisimmiksi ja lisää ikäihmisten luottamusta omaan osaamiseensa. Ikäihmiset ovat yhteiskunnallinen voimavara. Aktiivinen kansalaisuus on hedelmällinen pohja vanhustyön kehitykselle.

Hyvinvointia edistävän kotikäynnin malli (Kuvio 3.)

Hyvinvointia edistävän kotikäynnin malli kehitettiin yhdessä ikäihmisten ja työntekijöiden kanssa. Mallia esiteltiin alueellisissa ja valtakunnallisissa tilaisuuksissa. Aijjoos-hankkeessa kehitetty hyvinvointia edistävien kotikäyntien malli on yhtenä esimerkkinä Terveiden ja Hyvinvoinnin Laitoksen ”Iäkkäiden neuvontapalvelut ja hyvinvointia edistävät kotikäynnit” -nettioppaassa (www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/iakkaiden_neuvontapalvelut_kotikaynnit).

Hyvinvointia edistävien kotikäyntien mallista on tehty Aijjoos-hankkeessa QPR-mallinnus. Siihen on upotettu runsaasti hankkeen aikana kotikäyntejä varten kehitettyä materiaalia. Hyvinvointia edistävien kotikäyntien malli löytyy kokonaisuudessaan Aijjoos-hankkeen kotisivuilta (www.aijjoos.fi) sekä Kuntayhtymä Kaksineuvoisen internet-sivuilta (www.kaksineuvoinen.fi/Suomeksi/Vanhuspalvelut).

HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOTIKÄYNTI

Kuvio 3. Hyvinvointia edistävän kotikäynnin malli Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueella.

Kysely ikäihmisen alkoholinkäytöstä

Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueen hyvinvointia edistävien kotikäyntien tuloksista nousi esille huoli ikäihmisten alkoholinkäytöstä. Ikäihmisillä oli myös käytössä paljon lääkkeitä. Kotikäyntien tulosten mukaan 75-vuotiaista noin 90 prosenttia käytti lääkkeitä säännöllisesti ja noin 45 prosenttia käytti alkoholia. Ikäihmisillä ei ollut tietoa alkoholin ja lääkkeiden yhteisvaikutuksista. Ammattilaiset kokivat, että alkoholin käyttö oli vaikea ottaa puheeksi ikäihmisten kanssa.

Aijjoos-hankkeen pyynnöstä Seinäjoen ammattikorkeakoulun geronomiopiskelijat Milla-Noora Luhtala ja Maria Salminen⁹ tekivät opinnäytetyön (2010), jonka aiheena oli alkoholinkäytön puheeksiottaminen. Opinnäytetyön tuloksena syntyi Kysely ikäihmisen alkoholinkäytöstä. Ammattilainen voi käydä kyselylomaketta läpi yhdessä ikäihmisen kanssa, tai ikäihminen voi täyttää sen itsenäisesti ja katsoa vastaustensa mukaiset toimintaohjeet lomakkeen kääntöpuolelta. Kyselyä ikäihmisen alkoholinkäytöstä kehitettiin yhteistyössä ikäihmisten ja ammattilaisten kanssa. Kysymykset on muotoiltu ikäihmisille sopiviksi. Alueella aikaisemmin käytössä olleen Audit-testin kysymykset ovat enemmän nuorille suunnattuja. Ikäihmisen alkoholinkäyttö -kyselyn avulla asia on helpompi ottaa puheeksi.

⁹ Luhtala M.-N. & Salminen M. 2010. Ikäihmisen alkoholinkäytön puheeksi ottaminen – IkäHoli-lomakkeen kehittämisen Aijjoos-kumppanuushankkeelle.

Kysely ikäihmisten alkoholinkäytöstä -lomake löytyy Hyvinvointia edistävän vanhustyön mallinnuksesta Hyvinvointia tukevan päihdetyön mallin liitteistä (www.aijjoos.fi tai www.kaksineuvoinen.fi/Suomeksi/Vanhuspalvelut). Kysely ikäihmisen alkoholinkäytöstä -lomakkeesta ja Hyvinvointia tukevan päihdetyön mallista kiinnostuttiin valtakunnallisesti. Niitä esiteltiin Valtakunnallisilla Päihde- ja mielenterveyspäivillä 2011.

8. TULOSTEN JA LUPAAVIEN KÄYTÄNTÖJEN JUURUTTAMINEN

Aijjoos-hankkeen toimintamuodot juurtuivat hyvin osaksi pysyviä palvelurakenteita. Ennen Aijjoos-hanketta alueella ei ollut hyvinvointia tukevan vanhustyön rakenteita, mutta hankkeen vaikutuksesta Kuntayhtymä Kaksineuvoinen perusti Ikäneuvolan, joka aloitti toimintansa 1.9.2012. Ikäneuvolassa on kolme työntekijää, ja työn sisältöinä ovat Aijjoos-hankkeessa kehitetyt hyvinvointia edistävät kotikäynnit, matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelut, ikäihmisten ryhmätoiminta ja vapaaehtoisten koordinointi. Ikäneuvolaan siirtyi myös Palveluoppaan ja Ryhmäkalenterin päivitys.

Kysely ikäihmisen alkoholinkäytöstä -lomake otettiin alueella käyttöön mm. kotihoidossa, Ikäneuvolassa sekä hyvinvointia edistävillä kotikäynneillä. Hankkeessa kehitetty Hyvinvointia tukevan vanhustyön -malli ei pääty hankkeen loppuessa, vaan juurtuu osaksi Kuntayhtymä Kaksineuvoisen jatkuvaa toimintaa.

Juurtuminen ei olisi onnistunut näin hyvin, jos hanke olisi ollut lyhyempi. Eikä juurtuminen olisi onnistunut, ellei hanke olisi päässyt mukaan Kuntayhtymä Kaksineuvoisen ikäpoliittisen ohjelman v. 2011–2015 laatimiseen. Ikäpoliittiseen ohjelmaan kirjattiin, että Ikäneuvola perustetaan, hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä jatketaan 75-vuotiaille, Ikäihminen kehittäjänä -toimintamalli otetaan käyttöön, Palveluopasta päivitetään kahden vuoden välein, Ryhmäkalenteria päivitetään vuosittain, hyvinvointia tukevaa päihdetyötä tehdään jne. Kuntayhtymä Kaksineuvoinen on sitoutunut ikäpoliittisen ohjelman toteuttamiseen ja jäsenkunnat ovat hyväksyneet ohjelman valtuustojen kokouksissa.

Aijjoos-hanke osallistui keväällä 2012 Kuntayhtymä Kaksineuvoisen vanhuspalvelujen yksikköjen sekä neuvolan työntekijöiden osastotunneille. Osastotunteja oli yhteensä 14. Niihin osallistui 25 yksikön työntekijät, yhteensä 135 henkilöä. Osastotunneilla esiteltiin Aijjoos-hankkeessa kehitetyt mallit, mm. Ikäihminen kehittäjänä -toimintamalli ja Vapaaehtoisen auttamistyön malli sekä esiteltiin Kysely ikäihmisen alkoholinkäytöstä, Palveluopas ja Ryhmäkalenteri. Lisäksi kullakin osastotunnilla työntekijät saivat pohtia, mistä asioista he ovat ylpeitä työssään, ja miten he voisivat soveltaa Ikäihminen kehittäjänä -toimintamallia omassa yksikössään. Kehittämisideoita syntyi valtavasti, ja yksiköt nimesivät ideoilleen vastuuhenkilön. Vanhustyönohjaajat seuraavat ideoiden toteutumista.

Vanhustyönohjaajat kertoivat, että työntekijät olivat tyytyväisiä ja tiedontarvetta Aijjoos-hankkeesta oli ollut. Vanhuspalvelujen yksiköiden työntekijät olivat aikaisemmin ajatelleet, ettei Aijjoos-hanke koske heitä, koska siinä puhutaan ennaltaehkäisevästä työstä. Osastotuntien seurauksena he huomasivat pystyvänsä hyödyntämään hankkeen toimintamalleja omassa työssään. Työntekijät innostuivat ajattelemaan, miten asukkaita voi ottaa enemmän huomioon.

Ikäihmisten palautteen perusteella Aijjoos-hankkeessa ryhdyttiin pitämään kännykän, tietokoneen ja nettipankin käyttökursseja sekä kokeiltiin tankkauskurssia. Osa näistä kursseista siirtyi Järvilakeuden kansalaisopiston toiminnaksi eli juurtui osaksi pysyvää toimintaa.

Ikäihmiset osallistuivat aktiivisesti Aijjoos-hankkeen järjestämille yleisöluennoille. Aijjoos-hankkeen vaikutuksesta Kauhavalla aloitettiin vuonna 2011 Ikääntyvien yliopisto -toiminta. Luennot jatkuvat Aijjoos-hankkeen jälkeen Etelä-Pohjanmaan kesäyliopiston ja Etelä-Pohjanmaan maakuntakorkeakoulun yhteistyönä.

Aijjoos-hankkeen käynnistämät vertaisohjaajien vetämät ryhmät jatkavat toimintaansa osana Kauhavan Seudun Vanhustenkotiyhdistys ry:n toimintaa. Ryhmät saavat tarvittaessa apua toimintaansa myös Ikäneuvolan työntekijöiltä.

9. TULOSTEN JA LUPAAVIEN KÄYTÄNTÖJEN HYÖDYNTÄMINEN LAAJEMMIN YHTEISKUNNASSA

Ikäihminen kehittäjänä -julkaisua lähetettiin maaliskuussa 2010 Vanhustyön Johtajat ry:n jäsenille koko Suomen alueelle. Heitä oli yhteensä 300. Lisäksi julkaisua postitettiin valtakunnallisille vanhustyön asiantuntijoille.

Aijjoos-hanketta ja sen kehittämiä käytäntöjä esiteltiin valtakunnallisesti eri tilaisuuksissa, joita oli yhteensä 21:

- Ikäihminen kehittäjänä, HEHKO-seminaari, Seinäjoki 22.3.2010
- Ikäihminen kehittäjänä, Vaasa 31.8.2010
- Iäkäs ihminen asiantuntijana, Hyvinvointia edistävät kotikäynnit ikääntyneille – uudistuvat toimintatavat ja hyvät käytännöt, FCG, Tampere 19.10.2010 ja Vantaa 26.10.2010
- Ikäihmiset voimavarana, Ikäihmisten palvelut muuttuvassa maailmassa -seminaari, Aktiivinen ikääntyminen Itä- ja Keski-Suomessa -hanke, Kitee 9.12.2010
- Ikäihmiset oman elämänsä asiantuntijoina, Senioriasumisen tulevaisuuden ratkaisut -seminaari, Vanhustyön keskusliitto ja Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen, Helsinki 21.1.2011
- Järjestelmäkeskeisyydestä ihmiskeskeisyyteen, Innovaatioissako sosiaali- ja terveydenhuollon tulevaisuus -seminaari, Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Helsinki 16.2.2011
- Kumppanuudella elämässä eteenpäin, Ikäihminen kehittäjänä, Sosiaalialan asiantuntijapäivät, Helsinki 16.–17.3.2011
- Hyvinvointia tukeva vanhustyön malli, Geriatria & Vanhustyö 2011, Helsinki 25.5.2011
- Käytännön esimerkkejä toimijalähtöisyydestä Aijjoos-hankkeessa, Osallisuus ja asiakaslähtöisyys -seminaari, Kauhava 27.9.2011
- Miten osallisuudella edistetään mielenterveyttä ja päihitteettömyyttä, Valtakunnalliset päihde- ja mielenterveyspäivät, Tampere 11.–12.10.2011
- Ikäihmisten osallisuus – käytännön esimerkkejä Aijjoos-hankkeesta, Kampa III -seminaari Yhteisöllisyys ja osallisuus – voimavara ja tuki, Kokkola 25.10.2011
- Iäkäs ihminen asiantuntijana, Hyvinvointia edistävät kotikäynnit ikääntyneille – uudistuvat toimintatavat ja hyvät käytännöt, Vantaa 26.10.2011
- Pienet Pohjalaiset Päihdepäivät, Seinäjoki 14.–15.11.2011
- Hyvän Arjen Avaimia -messut, Ylivieska 10.2.2012
- Ikäihminen kehittäjänä -toimintamallista Toimintakykyisenä ikääntyminen - hankkeen ohjausryhmän kokous, Huittinen 20.3.2012
- Ikäihminen kehittäjänä -toimintamalli, Asiakasarvioija-toimintamallin kehittäminen Kokkolan sosiaali- ja terveystoimessa -työseminaari, Kälviä 11.5.2012
- Käytännön esimerkkejä ja kokemuksia osallisuudesta, Asiakkaan ääni kuuluviin sosiaali- ja terveystoimistoihin osallistamalla -seminaari, Kokkola 6.9.2012

- Ikäihminen kehittäjänä -toimintamallin esittely Kristiinankaupungin perusturvakeskuksen ikäihmisten parissa työskentelevälle henkilöstölle, Alkuseminaari, Kristiinankaupunki 4.12.2012
- Ikäihminen kehittäjänä, Aijjoos-hanke, Tulevaisuuden palvelut perheen kumppanina -seminaari, Pori 24.1.2013
- Ikäihmisten palvelujen laatusuositusta uudistavan työryhmän "läkäs oman elämänsä subjektina" -jaoston kokous, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 7.2.2013

Näissä tilaisuuksissa oli jaossa Aijjoos-hankkeessa laadittuja julkaisuja ja materiaaleja. Tilaisuuksien jälkeen Aijjoos-hankkeelle tuli yhteydenottoja eri puolelta Suomea. Useissa yhteydenotoissa pyydettiin lisää Aijjoos-hankkeessa laadittuja materiaaleja. Lisäksi Aijjoos-hankkeessa kävi tutustumisvierailulla useita ammattilaisia. Esimerkiksi Kaste-hankkeista Aktiivinen ikääntyminen Itä- ja Keski-Suomessa -hanke sekä Kampa-hanke vierailivat Kauhavalla tutustumassa Aijjoos-hankkeen toimintaan.

Aijjoos-hankkeesta oltiin kiinnostuneita myös kansainvälisesti. Kaksi Aijjoos-hankkeen asiantuntijaryhmän jäsentä ja Aijjoos-hankkeen työntekijät tapasivat japanilaisen Tokyo Medical and Dental Universityn professori Akiko Sasakin Seinäjoen ammattikorkeakoulun kansainvälisten asioiden koordinaattori Helli Kitinojan johdolla. Esittelimme hänelle Ikäihminen kehittäjänä -toimintamallia siitä laaditun julkaisun avulla sekä hyvinvointia edistävien kotikäyntien mallia. Professori nauhoitti keskustelun ja oli vaikuttunut ikäihmisten asiantuntijuuden arvostamisesta Aijjoos-hankkeessa sekä laadituista toimintamalleista.

Aijjoos-hanke pääsi mukaan professori Akiko Sasakin tutkimukseen, jossa tutkittiin hyvinvointia edistävien kotikäyntien vaikutuksia kansainvälisenä vertailututkimuksena. Aijjoos-hankkeen työntekijät keräsivät tutkimusta varten aineistoa haastattelemalla 20 ikäihmistä, jotka olivat äskettäin saaneet hyvinvointia edistävän kotikäynnin. Tutkimuksen tuloksia on esitelty mm. Kobessa konferenssissa v. 2011. Aiheesta oli artikkeli myös Tokyo Medical and Dental University:n Annual News -lehdessä¹⁰.

Aijjoos-hankkeen toimintaan ja Ikäihminen kehittäjänä toimintamalliin käytiin tutustumassa myös slovenialaisesta Ljubljanan yliopistosta. Vierailu järjestyi Seinäjoen ammattikorkeakoulun yliopettaja Timo Toikon välityksellä.

Aijjoos-hanke julkaisi marraskuussa 2012 Yhdessä enemmän hyvinvointia -kirjan. Kirja on tarkoitettu ikäihmisille, heidän läheisilleen, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille, opiskelijoille ja muille asiasta kiinnostuneille. Kirjan avulla halutaan tehdä Aijjoos-hankkeen kehittämistyötä näkyväksi, nostaa ikäihmisten osaamista ja osallisuutta ansaitsemaansa arvoon sekä korostaa hyvinvointia tukevan vanhustyön asemaa nykypäivän Suomessa. Kirjaan ovat kirjoittaneet valtakunnalliset asiantuntijat, alueelliset toimijat, Aijjoos-hankkeen työntekijät.

¹⁰ TMDU Annual News. Vol. 4, March 2012.

kijät sekä ikäihmiset. Kirjaa levitettiin kattavasti alueen eri toimijoille sekä kirjastoihin. Lisäksi sitä jaettiin yhteistyökumppaneille eri puolilla Suomea. Kirjan avulla hankkeen kehittämiä hyviä käytäntöjä voidaan levittää Aijjoos-hankkeen päättyttyä. Kirjaa saa Kauhavan Seudun Vanhustenkotiyhdistykseltä.

10. HANKKEEN KESKEISIN ANTI JA SEN NÄKYMINEN KAUHAVAN SEUDUN VANHUSTENKOTIYHDISTYS RY:N TOIMINNASSA TULEVAISUUDESSA

Aijjoos-hankkeen keskeisin anti oli ikäihmisten voimavarojen nostaminen esiin. Alueella havahduttiin siihen, etteivät ikäihmiset ole taakka yhteiskunnalle vaan voimavara. Ikäihminen kehittäjänä -toimintamalli näkyy Kauhavan Seudun Vanhustenkotiyhdistyksen toiminnassa tulevaisuudessakin. Hankkeen aikana koulutetut vapaaehtoiset ikäihmiset jatkavat ryhmien ohjaamista hankkeen jälkeen. Konkreettisista tuotoksista keskeisin anti on hyvinvointia tukevan vanhustyön malli, joka näkyy tulevaisuudessa monen tahon toiminnassa.

Aijjoos-hankkeen myötä Kauhavan Seudun Vanhustenkotiyhdistyksen toiminta monipuolistui. Hankkeen toiminta oli yhdistykselle uusi avaus. Yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja Risto Hämäläinen sanoi, että ”alueen ikäihmiset olivat etuoikeutetussa asemassa, koska saivat osallistua Aijjoos-hankkeen järjestämään toimintaan.”

Kauhavan Seudun Vanhustenkotiyhdistyksellä on vuodesta 1990 lähtien toiminut aktiivinen talotoimikunta, joka organisoii mittavaa vapaaehtoistoimintaa Avopalvelukeskus Helmirannassa Kauhavalla. Aijjoos-hankkeen avulla yhdistyksen toiminta laajentui koskemaan koko Kuntayhtymä Kaksineuvoisen aluetta. Ikäihmiset osallistuivat Aijjoos-hankkeen tilaisuuksiin ja ryhmiin sekä yhdistyksen että kylätalojen, seurakuntien ym. tiloissa. Monet heistä eivät olleet aiemmin osallistuneet yhdistyksen tilaisuuksiin. Kauhavan Seudun Vanhustenkotiyhdistys sai Aijjoos-hankkeen myötä myös valtakunnallista mainetta.

Hankkeessa ei jäänyt kesken mitään merkittävää, mutta toisaalta, voiko kehittämistyö koskaan tulla valmiiksi? Tarvitaan vielä paljon työtä, että esim. vapaaehtoisten auttajien työ ja sen tarve kohtaavat.

Lopuksi

Projektin menestystekijöiksi katsotaan hyvä suunnittelu, aito tarve, osaava ja motivoitunut henkilöstö, riittävät resurssit, verkostoituminen ja sitoutuminen (Paasivaara, Suhonen & Nikkilä 2008, 140)¹¹. Nämä ovat kaikki toteutuneet Aijjoos-hankkeessa.

¹¹ Paasivaara L., Suhonen M. & Nikkilä J. 2008. Innostavat projektit.